

Place zabaw w przestrzeni publicznej

Bartłomiej Kwiatkowski

Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska

Projektowanie placów zabaw oraz możliwości ich realizacji zmieniły się na przestrzeni kilkudziesięciu lat w sposób umożliwiający spełnienie najśmielszych pomysłów projektantów, bez ograniczeń materiałowych, konstrukcyjnych i pod względem bezpieczeństwa.

Wśród przykładów typowych, katalogowych placów zabaw, które są projektowane poprzez usytuowanie na wybranym terenie elementów zabawowych dla dzieci (zjeżdżalni, huśtawek, drabinek wspinaczkowych itp., itd.) w sposób przewidziany przez producenta spełniając wymogi odległości elementów względem siebie oraz odległości względem granic terenu, coraz więcej powstaje realizacji placów zabaw zaprojektowanych w unikalny sposób. Przykłady takich projektów szczególnie są warte uwagi ze względu na fakt, że ich oryginalność oraz nietypowość wpływają na wiele czynników bezpośrednio lub pośrednio z nimi związanych. Jednym z takich czynników jest wpływ na przestrzeń publiczną w otoczeniu placu, który poprzez swoją formę staje się ikoną miejsca a nawet może stać się jego logiem bądź wizytówką. Przykładem takiego miejsca, które powstało w latach 60-tych, jest *plac zabaw z rakieta* w osiedlu LSM w Lublinie. Fala zainteresowania po locie Jurija Gagarina w kosmos spowodowała impuls do budowy zjeżdżalni w kształcie rakiety kosmicznej. Już w połowie XX wieku pojawiały się pomysły na oryginalny projekt małej architektury dla dzieci.

Obecnie możliwości konstrukcyjne i różnorodność materiałowa a także szeroki wachlarz bezpiecznych elementów wyposażenia sprawiają, że projektanci mogą spełniać swoje wizje placów zabaw zamieniając te miejsca w przestrzenie pobudzające wszystkie zmysły u dzieci. Zabawa¹, w czasie modernizmu sprowadzana była do placów dobrze wyposażonych i specjalnie wydzielonych – obecnie jest oczekiwaną aktywnością w miejskiej przestrzeni. Ingerencje w przestrzeń miejską posiadające w zamyśle zwrócenie uwagi przechodnia lub zatrzymanie go w danym miejscu poprzez wykreowanie pretekstu będącego niejednokrotnie związanym z bezpośrednią interakcją z przechodniem. Jednym z takich przykładów są mobilne meble uliczne, powstałe w 2010 roku, których zasadą jest zespół ruchomych platform mogących stać się stolikami lub ławkami po wysunięciu się z poziomu chodnika. Dodatkowym elementem ich mobilności jest to, że wysunięcie możliwe jest przy współpracy kilku osób co wpływa korzystnie na współpracę i integrację społeczną.

Wymogi prawne oraz specyficzne wymagania projektowe placów zabaw

Ogólne wymogi prawne odnoszące się bezpośrednio do sytuowania oraz projektowania placów zabaw znajdują się w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Szczegółowe informacje dotyczące np.: wymagań bezpieczeństwa, huśtawek, zjeżdżalni, przestrzennych konstrukcji sieciowych lub nawierzchni określają odpowiednie normy PN-EN, zwłaszcza PN-EN 1176 i PN-EN 1177. Warto zwrócić uwagę na jeszcze dwie normy odnoszące się do namuchiwanym sprzętów do zabawy oraz dla użytkowników sprzętu rolkowego: PN-EN 14960 i PN-EN 14974.²

W ogólnych uwarunkowaniach przy projektowaniu placów zabaw przede wszystkim należy określić grupę użytkowników. Jeżeli są to dzieci zdrowe, należy wtedy uwzględnić prawidłowe strefowanie przestrzeni w zależności od wieku użytkowników. Strefa dla najmłodszych (do lat 3) powinna być wydzielona w taki sposób aby uniemożliwić dzieciom korzystanie z zabawek dla starszych, z których mogą upaść z wysokości powyżej 1 m a także aby nie wywoływać kolizji pomiędzy dziećmi w różnym wieku. Takie strefowanie jest również potrzebne z uwagi na rodzaje zabawek z podziałem na wiek, starsze dzieci mogą przyczynić się nieświadomie do

1 N. Przesmycka, *Metody Kreowania Tymczasowych Przestrzeni Publicznych*. 2015.

2 *Bezpieczny plac zabaw poradnik dla administratorów i właścicieli*, David Yearly, Dominik Berliński, 2008.

dewastacji zabawek dla maluchów. Jeżeli wśród grupy użytkowników będą występować dzieci z niepełnosprawnością lub całkowicie plac będzie dedykowany takim grupom rolą projektanta jest sprecyzowanie dokładnych wymagań przyszłych użytkowników, ich ograniczeń ze względu na stopień i charakter niepełnosprawności oraz możliwości korzystania z urządzeń zabawowych. Jest to rodzaj projektowania spersonalizowanego, w którym projektowana przestrzeń jest dogłębnie przemyślanym miejscem, które będzie umożliwiać spędzenie czasu na nie tylko formie zabawy ale i rozwoju, terapii lub rehabilitacji.

Jednym z najważniejszych elementów na placu zabaw jest nawierzchnia. To z jakiego materiału zostanie wykonana wpływa na komfort użytkowników, zwłaszcza na amortyzację upadków z zabawek. Obowiązujące przepisy prawne określają strefy w których nawierzchnia bezpieczna powinna znajdować się pod urządzeniami, na których dzieci mogą bawić się na wysokości powyżej 600 mm oraz wokół urządzeń takich jak huśtawki, karuzele i zjeżdżalnie. Według norm taką nawierzchnią może być nawierzchnia trawiasta aczkolwiek to zależy od klimatu danego regionu – zimą nawierzchnia ta znacznie zmienia swoje właściwości.

Wśród najpopularniejszych nawierzchni stosowanych na placach zabaw są:

- syпка: może być wykonana wiórów drzewnych, kory, rozdrobnionego mechanicznie drewna, żwiru, piasku lub rozdrobnionej gumy – grubość warstwy to minimum 300 mm;³
- gumowa: Nawierzchnia bezpieczna, którą można ułożyć z pojedynczych elementów lub wykonać na miejscu (rozdrobniona guma spojona żywicą). Odpowiednie normy określają stopień bezpieczeństwa w zależności od kryterium HIC (Kryterium Urazu Głowy). Jest to materiał o bardzo dużym potencjale projektowym ze względu na możliwości kolorystyczne;
- kratki gumowe łącznie z rosnącą pomiędzy oczkami krutek trawą;
- powierzchnie dywanowe.

Istotne jest aby zapewnić bezpieczeństwo na placu zabaw. Ogólnym warunkiem do spełnienia jest zachowanie odległości 1,5 m dla urządzeń o wysokości do 1,5 m. Urządzenia typu huśtawki posiadają inne wymagania, których sposób obliczenia został sporządzony w odpowiednich normach.

Jednym z elementów tworzącym zarówno tło dla miejsca zabaw jak i będącego dopełnieniem pod względem odbioru miejsca poprzez zmysły dzieci jest roślinność. Szczególnie istotną rolę odgrywa w ⁴ projektowaniu spersonalizowanym np.: przestrzeni ogrodów sensorycznych (hortiterapii). Odpowiedni dobór roślinności, odpowiednich drzew, krzewów, kwiatów powoduje wprowadzenie dodatkowych walorów estetycznych i funkcjonalnych szczególnie ważnych dla użytkowników niepełnosprawnych. Na przykładzie ogrodów sensorycznych pozwalających na interakcję z roślinnością poprzez użycie wszystkich zmysłów tj. dotyku faktury elementów roślinnych lub wodnych, zapachu woni kwiatów, smaku owoców lub warzyw i oglądania niezliczonych form oraz kolorów natury można stwierdzić, że odpowiednie użycie gatunków roślinnych może wpłynąć na nasze zmysły, zwłaszcza sprzyja to wyciszeniu i uspokojeniu organizmu. Rośliny, które mogą wprowadzić dodatkowy walor w placu zabaw to np.: zioła, czochsia, topola, czarny bez, kalina pachnąca, powojnik pachnący, klon polny, stokrotka róża pomarszczona, ostrokrzew kolczasty, cis pospolity, jarzębina, bluszcz, rododendron, robinia akacja itp.

Przykłady realizacji przestrzeni zabaw

Wśród najnowszych realizacji placów zabaw warto zwrócić szczególną uwagę na kilka realizacji o unikatowym charakterze. Przykłady te dodatkowo mogą zostać podzielona na trzy grupy:

- I. Projekty tematyczne.
- II. Projekty powiązane z architekturą krajobrazu.
- III. Projekty związane z ćwiczeniami fizycznymi.

Pierwsza grupa projektów opiera się na placach zabaw tematycznych. Są to projekty wykorzystujące jeden przewodni temat, który rozwinięty przejawia się w każdym elemencie przestrzeni. Jednym z przykładów jest *Dragon Playground* w Berlinie autorstwa Pro Garten Landschaftsarchitektur. Pomysł związany jest z wykorzystaniem

3 Bezpieczny plac zabaw poradnik dla administratorów i właścicieli, David Yearly, Dominik Berliński, 2008.

4 Ogrody Sensoryczne i Lecznice, Wojciech Kocki, Bartłomiej Kwiatkowski, 2017.

fantastycznych smoków jako⁵ myśl przewodnia. Tor przeszkód, zjeżdżalnie ora huśtawki utrzymane są w jednolitej, zielonej kolorystyce a nawierzchnia placu to podłoże piaskowe z pojedynczymi większymi kamieniami po których dzieci mogą skakać. Kolejnym przykładem jest *The Cargoship in Hoganas* w Hoganas Marina autorstwa Monstrum. Ten projekt to w połowie „tonący” okręt z latarnią morską oraz skrzyniami, które przypadkowo ustawiono wokół statku. W tym miejscu również postawiono na nawierzchnię piaszczystą wokół wszystkich elementów. Warto zwrócić uwagę na bardzo dokładne wykonanie w detalu elementów placu. Dbałość o bezpieczeństwo dzieci postawiono na pierwszym miejscu – wszystkie elementy konstrukcyjne typu śruby czy gwoździe w pieczołowity sposób zostały zamaskowane. W podobnej stylistyce został utrzymany *The Bermuda Traingle* w Kopenhadze autorstwa również pracowni Monstrum. Warty uwagi jest projekt *The Other Star Playground DossestraSe* w Berlinie autorstwa birke – Zimmermann landschaftsarchitekten. Jest to o tyle niezwykły projekt, że ukazuje fragment układu słonecznego, planety, drogę mleczną w skali odpowiedniej dla dzieci z mniejszym wiekiem. Tutaj również podobnie jak w ww. projektach największą powierzchnię zajmuje nawierzchnia piaszczysta. Drogę mleczną wykonano z asfaltu malując na nim białe gwiazdy, kolorem przewodnim jest pomarańczowy. Całość wykonano z wielką dbałością o detal.

Następną grupą projektów, jest grupa powiązana z architekturą krajobrazu. Przykładem takiej przestrzeni jest *Dry Cleaning II: „Fall into the Moon”* w Grand Metis, Quebec autorstwa AMMA architecture de paysage. W projekcie wydzielono przestrzenie tematyczne różnych elementów, które użytkownicy mogą wykorzystywać na wiele sposobów, w tym do nauki oraz pod kątem sensorycznym. W jednym z miejsc zastosowano przeskalowane w wielkości liczydła kul z PCV zawieszonych na stalowych ciężnachs. W wielu miejscach poza piaszczystymi nawierzchniami możemy odnaleźć nawierzchnie żwirowe, wysypane kawałkami kory, drewniane podesty oraz różne rodzaje nawierzchni trawiastej. Jedną z sensualnych przestrzeni jest pomost drewniany nad którym rozpięto ruszt z drewnianych elementów do których zamocowano delikatne sznurki w kolorze białym. Przestrzenią wymagającą kooperacji oraz współpracy wielu dzieci jest system przekładni, pomp oraz korytek po których spływa woda. Syntetyczny projekt autorstwa ANNABAU Architektur und Landschaft o nazwie *Sculptural Playground*. Unikatowy w formie plac zabaw oparto na konstrukcji ze stalowych rur pomiędzy którymi rozpięto sznurowaną siatkę po której dzieci mogą się wspinać w dowolny sposób. Jest to niezwykle proste rozwiązanie stwarzające jedynie pretekst do zabawy a sami użytkownicy używają elementów placu na swój, kreatywny sposób.

Ostatnią grupą są projekty wykorzystujące elementy służące do ćwiczeń. Przykładem takiego placu zabaw jest *Potgieterstraat* w Amsterdamie zaprojektowany przez Carve.⁶ Pomysł oparty na utworzeniu pofałdowanego terenu pokrytego powierzchnią z rozdrobnionej gumy w kolorze czarnym. W niektórych miejscach pofałdowany teren rozcięto wstawiając zjeżdżalnię w formie stalowej rynny w innych otwory w kształcie okręgów wyposażone zostały w trampoliny. Całość wpływa na rozwój fizyczny dzieci. Również w projekcie *Lazona Kawasaki Plaza* w Kanagawie biuro projektowe Earthscape zaproponowało przestrzeń podzieloną na trójkąty ułożone pod różnym kątem w stosunku do powierzchni wejściowej na plac zabaw. Przestrzeń dedykowana jest zwłaszcza dla małych dzieci, które poprzez uchwyty wspinaczkowe na kolorowych trójkątach mogą rozwijać umiejętności fizyczne poprzez zabawę w formie wspinaczki.

Bibliografia

- [1] *Playground Design*, Michelle Galindo, Braun Publishing, 2012.
- [2] *Design for Healing Spaces, Therapeutic Gardens*, Daniel Winterbottom, Amy Wagenfeld, Timber Pess, 2015.
- [3] *Metody Kreowania Tymczasowych Przestrzeni Publicznych*, Natalia Przesmycka, TEKA KOMISJI ARCHITEKTURY, URBANISTYKI I STUDIÓW KRAJOBRAZOWYCH, Tom 4, 2015.
- [4] *Bezpieczny plac zabaw poradnik dla administratorów i właścicieli*, David Yearly, Dominik Berlinski, Urząd Ochrony Komunikacji i Konsumentów, 2008.
- [5] *Ogrody Sensoryczne i Lecznice*, Wojciech Kocki, Bartłomiej Kwiatkowski, TEKA KOMISJI ARCHITEKTURY, URBANISTYKI I STUDIÓW KRAJOBRAZOWYCH, Tom 2, 2017.

5 *Playground Design*, Michelle Galindo, 2012.

6 *Playground Design*, Michelle Galindo, 2012.